

Akademiskt skrivande

En praktisk guide

Christopher Kullenberg

Senaste versionen: <https://github.com/christopherkullenberg/akademisktskrivande> Denna

kompilering: 17 oktober 2023

Licens: GNU General Public License v3.0

Vad som är allmänt känt varierar dock beroende på vem som är den tänkta läsaren. En fysiker, en matematiker och en historiker kommer att som läsare betrakta olika saker som allmängods. Som tänkta läsare kommer de även ha olika krav på hur noga och när man bör ange en referens.

1.2 VAD ÄR EN KORREKT REFERENS?

Den grundläggande och överordnade principen för att referera är att man ska kunna hitta den källa som åberopas. Exakt hur och med vilken stil man gör det är mindre viktigt, bara man är konsekvent och håller sig till samma stil genom hela texten.

I löpande brödtext är de två vanligaste sätten att man antingen använder namn-årtal (Svensson, 2022) eller att man gör en fotnot. Vid direkta citat anger man även sidnummer, och ibland ett omfång av sidor när man hänvisar till en viss del av verket.

I slutet av varje text, eller i vissa fall i fotnoter, så gör man en litteraturlista. Här ska allt man behöver för att hitta källan finnas. Grundläggande för böcker är:

- Författare
- Årtal
- Titel
- Förlag
- Utgivningsort

Därefter har olika källor ytterligare minimikrav:

- Tidskriftsartiklar behöver även volym och nummer, samt gärna även DOI-nummer.
- Internetkällor behöver förutom URL även datum för när källan hämtades.
- Databaser, kod-repositories och utgivna källor kan ha sina specifika sätt att hänvisa till. Här får man läsa på från fall till fall.

Det rekommenderas varmt att använda en referenshanterare för att hålla ordning på referenserna och snabbare kunna producera sorterade referenslistor. Det finns flera varianter, både de som är gratis och som kostar pengar, öppen eller stängd källkod och klient- respektive webbaserade tjänster.

1.3 RÖSTSEPARERING OCH REFERENSER

En text består egentligen inte av olika "röster", det är ju trots allt fråga om det skrivna ordet snarare än det talade eller sjungna. Men det kan ändå vara användbart att tänka i termer av att en välskriven

akademisk text innehåller inte bara många röster, utan även har ordnat dessa tydligt och med en slags harmoni som gör att man enkelt kan följa röst för röst genom texten.

Den enklaste formen av röstseparering kan exemplifieras med:

“Ptolemaios hade en geocentrisk världsbild, medan Kopernikus förespråkade en heliocentrisk modell.”

Detta ger oss två röster som är tydligt separerade. Man kan även se det som tre röster, eftersom jag som författare till meningen ju är den som fogat samman Ptolemaios och Kopernikus.

Vi kan lägga till ytterligare en röst:

Ptolemaios hade en geocentrisk världsbild, medan Kopernikus förespråkade en heliocentrisk modell. Skiftet mellan dessa två världsbilder kallade Thomas Kuhn för vetenskapliga revolutioner¹.

I fallen med Ptolemaios och Kopernikus kan dessa påståenden betraktas som allmängods, de behöver ingen direkt referens till originalverken. Men när det kommer till Kuhns begrepp är det både tydligare och mera korrekt att ge en exakt referens till boken *De vetenskapliga revolutionernas struktur*.

Om vi däremot citerar direkt ur en källa måste vi alltid ange en full referens inklusive vilken eller vilka sidor vi har hämtat citatet ifrån:

Med dagens mått mått förefaller metodkapitlet i *Systema Naturæ* vara både kortfattat och kryptiskt. Ur den engelska översättningen från 1806 lyder det i sin helhet:

“[T]he soul of Science, indicates that every natural body may, by inspection, be known by its own peculiar name; and this name points out whatever the industry of man has been able to discover concerning it: so that amidst the greatest apparent confusion, the greatest order is visible.”²

Vid direkta citat måste vi vara noggranna, speciellt när det rör sig om källor som har utkommit i flera olika utgåvor och översättningar. I detta fall har vi tydligt angett att det är den specifika engelska översättningen från 1806 som vi citerar ur, så att den som granskar citatet kan gå tillbaka till originalet. Två röster förekommer, dels min korta kommentar om att metodkapitlet förefaller vara “kortfattat och kryptiskt” och sedan kommer Linnés originalröst (om än översatt till engelska).

¹ Thomas S. Kuhn. *De Vetenskapliga Revolutionernas Struktur*. Lund: Bokförlaget Doxa, 1979.

² Carl von Linné. *A General System of Nature,; Through the Three Grand Kingdoms of Animals, Vegetables, and Minerals, Systematically Divided Into Their Several Classes, Orders, Genera, Species, and Varieties ...* Lackington, Allen, and Company, 1806, s. 3.

1.4 BÄTTRE TEXT GENOM REFERENSER OCH RÖSTSEPARERING

Att göra korrekta referenser är enkelt, men kanske mördande tråkigt. Röstseparering är lite svårare, men man får snart till det rätt om man övar lite. Det är alltså ganska små saker, men de har mycket stora effekter på texten som helhet.

För det första blir den akademiska texten mera korrekt i formell mening. Detta på grund av att texten nu åberopar andra texter på ett sätt som gör att den kan dra nytta av tidigare forskning. En text med många referenser är ofta en text som vilar på en solid grund av inläsning och förståelse för det problem man skriver om.

För det andra ligger det i det analytiska tänkandets struktur att tänka i termer av "röster". Det är när vi jämför, kontrasterar och diskuterar flera olika idéer, resultat eller metoder, som vi gör det möjligt att tänka nytt och självständigt.

Avslutningsvis kan vi ta ett lite svårare exempel. Gilles Deleuze skrev 1990 en essä med titeln *Postskriptum om kontrollsamhällena*. Den innehåller flera röster som går att färgkoda enligt följande:

Kontrollsamhällena håller på att ersätta de disciplinära samhällena. »Kontroll« är det ord som Burroughs använder för att beteckna detta nya monster, och som Foucault utpekade som vår nära framtid. Även Paul Virilio har under lång tid analyserat de ultrasnabba formerna för kontroll i det fria, vilka ersätter de gamla disciplinerna som opererar inom den slutna systemets tid. Vi behöver inte åberopa de extraordinära nya farmaceutiska produkterna, de nukleära teknologierna eller de genetiska manipulatio- nerna, även om också de kommer att intervensera i denna nya process. Inte heller finns det anledning att fråga vilken regim som är hårdast eller mest uthärdlig, ty i båda två finns en motsats mellan frihet och underkastelse.³

I detta stycke finner vi alltså fyra röster: Deleuze själv (svart), Burroughs (röd), Foucault (orange) och Virilio (lila). Denna tydliga röstseparering skapar en komprimerad röd tråd som samtidigt ger en riktning åt författarens tankebana. Men det saknas en viktig detalj för att detta stycke ska uppfylla kriterierna för akademiskt skrivande. Trots att rösterna är välseparerade så saknas de detaljerade referen-

³ Gilles Deleuze, Felix Guattari och Sven-Olov Wallenstein. *Nomadologin*. Skriftserien Kairos, 1401-7423 ; 4. Stockholm: Konsthögsk. : 1998. ISBN: 978-91-87214-78-3, s. 185-6.

serna. Var någonstans sade Burroughs⁴, Foucault⁵ och Virilio⁶ det som de sade? Läsaren måste själv göra detta arbete, och hoppas på att rätt verk har kunnat hittas. Konklusion: god röstseparering, men underkänd referenshantering.

REFERENSER

- Burroughs, William S. *The electronic revolution*. Övers. av Carl Weissner. 11. Auflage. Expanded media editions. Bonn: Expanded Media Editions, 2001. ISBN: 978-3-88030-002-6.
- Deleuze, Gilles, Felix Guattari och Sven-Olov Wallenstein. *Nomadologin*. Skriftserien Kairos, 1401-7423 ; 4. Stockholm: Konsthögsk. : 1998. ISBN: 978-91-87214-78-3.
- Foucault, Michel. *Power / Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972 - 1977*. Utg. av Colin Gordon. New York: Pantheon Books, 1981. ISBN: 978-0-394-73954-0 978-0-394-51357-7.
- Kuhn, Thomas S. *De Vetenskapliga Revolutionernas Struktur*. Lund: Bokförlaget Doxa, 1979.
- Linné, Carl von. *A General System of Nature.; Through the Three Grand Kingdoms of Animals, Vegetables, and Minerals, Systematically Divided Into Their Several Classes, Orders, Genera, Species, and Varieties ...* Lackington, Allen, and Company, 1806.
- Virilio, Paul och Mark Polizzotti. *Speed and Politics*. Semiotext(e) Foreign Agents Series. Los Angeles, Calif: Semiotext(e), 2006. ISBN: 978-1-58435-040-8.

⁴ William S. Burroughs. *The electronic revolution*. Övers. av Carl Weissner. 11. Auflage. Expanded media editions. Bonn: Expanded Media Editions, 2001. ISBN: 978-3-88030-002-6.

⁵ Michel Foucault. *Power / Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972 - 1977*. Utg. av Colin Gordon. New York: Pantheon Books, 1981. ISBN: 978-0-394-73954-0 978-0-394-51357-7.

⁶ Paul Virilio och Mark Polizzotti. *Speed and Politics*. Semiotext(e) Foreign Agents Series. Los Angeles, Calif: Semiotext(e), 2006. ISBN: 978-1-58435-040-8.

RÖD TRÅD OCH STRINGENS

När man skriver akademiskt text är det viktigt att man följer en röd tråd i sitt skrivande. Detta kallas ibland för stringens. Det finns tre skäl till varför detta är viktigt.

För det första hjälper en röd tråd dig att tänka mera klart och tydligt. Ibland är man redan innan man formulerar sig i skrift inte helt och hållet klar över vad man vill säga. Då kan man använda sig av en röd tråd för att använda sig av textens ordnande funktion för att hjälpa tankens mera fluktuerande struktur.

För det andra bör man alltid skriva så tydligt och logiskt som möjligt för att göra det lättare för en läsare eller granskare av din text att förstå och bedöma det du skriver.

För det tredje gör man sig själv en tjänst i det framtida arbetet med texten, från det att man har skrivit ett första utkast till att man reviderar och redigerar fram ett färdigt manuskript. En rörig text är mycket svårare att förbättra än en som redan har en tydlig struktur. Alltså, man tjänar mycket tid och energi på att följa en röd tråd redan från början.

Vi kan ta ett exempel där den röda tråden är markerad med just röda bokstäver, sammanlänkande ord med gröna och röstseparering med lila:

Vad menas med "klassisk vetenskapsteori"? Med detta begrepp åsyftas de kunskapsteoretiska idéer som utvecklades parallellt med den vetenskapliga revolutionen och framväxten av de moderna samhällena fram till vår samtid. På så sätt omfattas en epok som spänner, grovt räknat, från sextonhundratalets mitt fram till idag. En sådan avgränsning har fördelen att den kan placera epistemologiska idéer direkt i en större men samtidigt begränsad historisk kontext, vetenskaplig såväl som kulturell och ekonomisk.

Detta är en medveten avgränsning i förhållande till den antika grekiska kunskapsteorin, som jag menar inte kan räknas som primär utgångspunkt för samtida vetenskapsteori av den enkla anledningen att vetenskap som vi förstår den idag ännu inte var uppfunnen. Varken den experimentella metoden som praktik, ett socialt system baserat på forskare som interagerade med varandra eller institutioner

som uppbar och understödde forskning fanns ännu till på ett etablerat sätt.

Men **avgränsningen** ska inte heller ses som definitiv, och absolut inte som en typisk Europeisk uppfinning, **vilket** ofta blir konsekvensen när man börjar sin historieskrivning i sextonhundratalets London, Paris eller Wien. Den vetenskapliga revolutionen i allmänhet, och som konsekvens därmed **den klassiska vetenskapsteorin**, bär exempelvis med sig ett idémässigt arv från den Islamiska vetenskapsfilosofin, **ett arv** som både medvetet och omedvetet har lämnats i glömska av vetenskaps- och idéhistoriker.

Om en akademisk text är välskriven är det lätt att hitta den röda tråden. När man skriver kan det vara bra att på förhand bestämma vad den tråden ska bestå av, vad nästa tråd ska vara, och vad som föregår den tråd man ska skriva. En längre text kommer givetvis att innehålla många olika trådar och då måste man börja arbeta med rubriker och stycken.

2.1 DELAR OCH HELHETEN

Som tumregel kan man tänka att en akademisk text alltid ska innehålla följande delar:

- Inledning
- Huvudargument (ett eller flera)
- Avslutning

En huvudsaklig röd tråd bör finnas tydligt framskriven i alla dessa stycken. I exemplet ovan skulle man kunna sätta rubriken "Klassisk vetenskapsteori - definition och avgränsning" för att hjälpa läsaren att veta vad den röda tråden ska vara.

Stycken används sedan för att hålla isär argument, tematiker och ämnen. Men även om de har en avskiljande funktion så måste de samtidigt hänga samman med varandra. Det enklaste sättet är att använda sig av länkande ord i början av varje nytt stycke (se de grönmarkerade orden i exemplet ovan).

2.2 DISPOSITION OCH TECKENGRÄNS

2.3 TYPER AV RÖDA TRÅDAR

VETENSKAPLIGT SPRÅK

Metaregel: vetenskapligt språk beror på **vem** som är läsaren.

3.1 ORDVAL

talspråk skriftspråk pronomen

3.2 TYDLIGHET

Tydlighetskriteriet undvika motsägelser

3.3 EXAKTHET

exakthet och precision, vikten av definitioner

3.4 STILISTIK

vad kännetecknar akademisk stil och vilka risker finns det att frånga
den

REVISIONER OCH REDIGERING
